

**RAPPORT FRÅN LANDSTINGSKANSLIETS EPIDEMIOLOGISKA
UTREDNINGSARBETE, NR 166, APRIL 2009**

**Vårdcentralerna får ogrundad
kritik av barnombudsmannen
och media**

av Mats Granvik

FÖRORD

Den 31 mars 2009 basunerade Dagens Nyheter i en stor rubrik ut att barn inte respekteras på vårdcentralerna. Till grund för detta låg barnombudsmannen Fredrik Malmbergs påstående att vartannat barn tycker att de inte möts med respekt på vårdcentralerna. En granskning av Malmbergs underlagsmaterial visade emellertid att det inte finns något som helst stöd för ett sådant påstående. Förtroendet för vårdcentralerna kan därmed komma att minska på grund av grundlös kritik och vårdcentralspersonal kan utan fog känna att man inte möter barn på ett respektfullt sätt.

Dagens Nyheter tillsändes ett inlägg i syfte att klargöra det ogrundade påståendet för tidningsredaktionen och läsarna. Inlägget erbjöds även Dagens Medicin och Svenska Dagbladet för publicering då dessa spridit det ogrundade budskapet vidare.

Dagens Nyheter debattredaktör, Mats Bergstrand, meddelade den 14 april att det aktuella inlägget inte kan publiceras av utrymmesskäl. Därigenom **vilseleder Bergstrand och Dagens Nyheter medvetet läsarna och andra tidningsredaktioner.**

Sanningen är den att det i barnombudsmannens underlagsmaterial inte finns något som helst stöd för påståendet att vartannat barn tycker att de inte möts med respekt på vårdcentralerna!

Mats Granvik
Utredare

BILAGOR

Bilaga 1: Inlägg till debattartikel av barnombudsmannen Fredrik Malmberg

Bilaga 2: Mejl-kommunikation med Dagens Nyheter's Mats Bergstrand

Bilaga 3: Mejl-kommunikation med Dagens Medicin och Svenska Dagbladet

Bilaga 1: Inlägg till debattartikel av barnombudsmannen Fredrik Malmberg.

I Dagens Nyheter den 31 mars 2009 – under rubriken *"Barn respekteras inte på vårdcentralerna"* på DN.DEBATT – presenterade barnombudsmannen Fredrik Malmberg en undersökning som hans myndighet gjort. Rubriken speglar rätt väl Malmbergs huvudbudskap: Barn känner inte att de blir bemötta med respekt på offentliga institutioner som vårdcentraler, apotek och bibliotek. Vartannat barn tycker att de inte får respekt på vårdcentraler. Utifrån sin uppfattning hävdar Malmberg att det är *"viktigt att gå vidare och ta reda på varför barnen ger underbetyg åt flera offentliga verksamheter"*. Som mångårig utredare av folks hälso- och sjukvårdens sätt att fungera kan jag inte annat än förvånas över Malmbergs signaler. Då Malmbergs utdelande av underbetyg kan leda till ett minskat förtroende för våra vårdcentraler, så granskade jag underlagsmaterialet och fann genast Malmbergs kritik sakna saklig grund. Hans kritik är helt enkelt ogrundad, vilket är viktigt att tydliggöra med tanke på den stora rikstäckande spridning den visade sig få.

Budskapen från Malmberg anammades omedelbart med hull och hår av Dagens Medicin och man kunde i deras elektroniska nyhetsbrev samma dag läsa att barn bemöts respektlöst inom vården. Också Dagens Nyheter konkurrent i rikspres- sen Svenska Dagbladet tog snabbt, likaså med hull och hår, till sig det som Malmberg fört fram: *"Barn upplever alltför ofta att de inte blir respektfullt bemötta i kollektivtrafiken, på vårdcentraler, på biblioteket och andra offentliga institutioner..... Ett allvarligt underkännande, säger Barnombudsmannen."* Signalerna från Malmberg kan därmed ha nått ut på väldigt många håll i landet.

En medarbetare på Dagens Nyheter's ledarredaktion, Malin Siwe, kommenterade i skeptiska ordalag Malmbergs debattartikel dagen efter publiceringen. Man skulle kunna säga att kommentarerna i hög grad utgick från ett vuxenperspektiv. Trots vissa poänger i detta, så missade Siwe att framföra den allra viktigaste invändningen mot det som Malmberg fört fram. Malmbergs huvudbudskap saknar nämligen stöd i det datamaterial han och hans myndighet hanterat. Det ska inte behövas vare sig ett vuxenperspektiv eller ett barnperspektiv för att inse detta, det ska lätt räcka med vanligt sunt förnuft.

Att vartannat barn i 11- och 14-årsåldern tycker att de inte får respekt på vårdcentraler kan bara inte vara sant. En granskning av hur barnen svarat i barnombudsmannens undersökning visar förvisso, med det enda svarsalternativ som stått till buds, att nästan vartannat barn markerat att *"det finns vuxna som respekterar dig och tar dig på allvar när du har något viktigt att säga"*. Malmberg drar från detta slutsatsen att alla som inte gjort en markering anser att *"det inte finns vuxna som respekterar dig och tar dig på allvar när du har något viktigt att säga"*. En sådan slutsats är direkt orimlig då det i det aktuella undersökningsmaterialet inte framkommit att ens ett enda barn uppgivit att man mötts av bristande respekt på vårdcentralerna och likaså på apoteken. Med insikt i nyttjandet av vårdcentralernas hälso- och sjukvårdsutbud, så vet man att många – inte minst barn i de aktuella åldrarna – gör ytterst få besök eller inga besök alls. Dessa brukar i normalfallet uppges *"Vet ej"* på en fråga av ifrågakvarande slag.

Då det i barnombudsmannens undersökning saknats svarsalternativ som "Vet ej", "Kanske", "Tveksam" och (***i synnerhet***) "Nej", så finns det *inget som helst empiriskt stöd* för att påstå att 11- och 14-åringar inte blir respektfullt bemötta på vårdcentraler och apotek och på andra offentliga institutioner. Malmbergs och hans organisations underkännanden liknar mest förtal av andra myndigheters sätt att utöva sina verksamheter. Det som med empiriskt stöd kan underkännas är barnombudsmannens underkännanden. Såväl olika myndigheter som allmänheten förtjänar att känna till detta.

Falun 2009-04-07

Mats Granvik
Utredare
Landstinget Dalarna
Huvudkontoret

Bilaga 2: Mejl-korrespondens med Dagens Nyheters Mats Bergstrand

Stockholm den 14 april 2009

Tack för erbjudandet. Men av utrymmesskäl har vi tyvärr ingen möjlighet att publicera artikeln.

Med vänlig hälsning
Mats Bergstrand
Debattredaktör

Hej DN-Debatt!

Jag begär att DN på lämpligt sätt publicerar mitt bifogade inlägg (BOinlägg.doc) till barnombudsmannens debattartikel i DN härmdagen. Det är ur saklig och demokratisk synvinkel utomordentligt viktigt att DN's läsare och andra som nås av tidningens budskap nås av sakligt grundad information. Så har inte blivit fallet vad gäller barnombudsmannens uppenbart obefogade underkännanden av olika myndigheter och det anser jag snabbt måste rättas till.

Jag önskar få besked om publiceringsmöjligheter snarast - helst före påskhelgen.

Bifogar mitt inlägg och ett foto på mig själv för adekvat hantering.

<<BOinlägg.doc>>
<<DSC_0159 Granvik Mats 081106.jpg>>

Med vänlig hälsning

Mats Granvik

Bilaga 3: Mejl-korrespondens med Dagens Medicin och Svenska Dagbladet

Hej igen Lisa!

För mig räcker det gott om DM själva rättar till det osakliga budskapet. Bara det blir gjort. Att just jag rättar är inte så viktigt. Men varför inte publicera mitt inlägg - det tar ju inte särskilt mycket utrymme - eller skriv om det som en kort-kort artikel?

Bifogar mitt inlägg.

Mvh Mats Granvik.

- - - - -

Hej,
att det inte publiceras i SvD är ingen garanti för att vi publicerar det hos oss, men en förutsättning - det gäller alla inlägg på debattplats. En rättelse OM något är felaktigt är en annan sak, men i sådana fall bör det felaktiga rättas till där det är publicerat, det vill säga i detta fall på webben

För avgörande om publicering måste jag titta närmare på inlägget än jag gjort vid en första hastig titt och då måste jag dessvärre be dig skicka det igen, min mejlbox rensades lite för effektivt.

Bästa hälsningar
Lisa Blohm
debattredaktör
Dagens Medicin
08-545 123 22

- - - - -

Hej Lisa!

Jag tackar för snabbt besked.

Är det inte lite märkligt att ensamrätten till publicering prioriteras framför saklighet och sanna budskap i nyhetsrapporteringen? Jag tycker det och säker också många med mig. Om det från DM's sida är OK med publicering om jag avstår från publicering i SvD (som ju spridit samma ogrundade budskap!), så drar jag tillbaka mitt erbjudande till SvD. För mig är det aningen viktigare att med en "rättelse" nå ut till "landstingsfolk" - ffa personal på vårdcentralerna. Barnombudsmannens kritik saknar ju all empirisk förankring.

Jag har betraktat DM som en seriös tidning. Jag blir därför rejält besviken om DM legitimerar grava sakfel av ifrågavarande slag.

Kommentar?

Mvh Mats Granvik.

- - - - -

Hej,
tack för ditt inlägg. Vi publicerar bara inlägg som vi är ensamma om,
och tackar nej då detta är skickat både till oss och SvD. Om du vill
kommentera det som står på vår sajt, kan du utnyttja
kommentarsfunktionen som finns efter varje artikel.
<http://www.dagensmedicin.se/nyheter/2009/03/31/barn-kanner-sig-inte-respe/index.xml>

Bästa hälsningar
Lisa Blohm
debattredaktör
Dagens Medicin
08-545 123 22

- - - - -

-----Ursprungligt meddelande-----
Från: mats.granvik@ltdalarna.se [mailto:mats.granvik@ltdalarna.se]
Anslaget den: den 14 april 2009 15:58
Anslaget i: Pressmeddelanden
Konversation: inlägg
Ämne: inlägg

Hej Dagens Medicin och Svenska Dagbladet!

Barnombudsmannen hävdade i Dagens Nyheter för två veckor sedan att i stort sett vartannat (!) barn inte respekteras på vårdcentralerna. Jag kunde också konstatera att både DM och SvD spred uppfattningen vidare.

Vid en granskning av barnombudsmannens underlagsmaterial fann jag att det inte finns någon som helst grund för att påstå att barn inte respekteras på vårdcentralerna. Med utgångspunkt från underlagsmaterialet kan man inte ens med fog påstå att ett enda barn (!) anser att man inte bemöts respektfullt på vårdcentralerna! Därför skickade jag den 7 april ett inlägg till DN om detta. Idag meddelade mig DN's debattredaktör, Mats Bergstrand, att det inte finns utrymme för publicering. DN vill alltså inte "rätta till" uppenbara och grava sakfel som kan ha negativa konsekvenser för landstingsverksamheter. Förtroendet för vårdcentraler kan på osakliga grunder minska och personal kan utan saklig grund känna att man inte möter barn på ett respektfullt sätt.

Genom att inte publicera mitt inlägg vilseleder Mats Bergstrand och DN medvetet såväl läsarna som andra tidningsredaktioner. Med tanke på DM's och SvD's involvering och betydande räckvidd att nå ut med information vill jag härmed erbjuda publicering i DM och SvD, antingen i den form inlägget formulerats (bifogas) eller i någon form av "rättelse" från redaktionens sida.

<<BOinlägg.doc>>
<<DSC_0159 Granvik Mats 081106.jpg>>

Mvh Mats Granvik.

RAPPORTER FRÅN LANDSTINGSKANSLIETS (HUVUDKONTORETS) EPIDEMIOLOGISKA UTREDNINGSBETE

- Nr 1 Granvik, M, Den epidemiologiska strategin, juli 1981
- Nr 4 Granvik, M, Kommundiagnoser i Kopparbergs län, april 1982
- Nr 9 Granvik, M, Ett lokalt hälsoarbete utifrån en epidemiologisk strategi (Förslag till slutrapport), september 1982
- Nr 88 Granvik, M, Precisera beställarkraven! - information i landstingsstyrelsen, september 1995
- Nr 90 Granvik, M och Sandberg, B-M, Demografi, socioekonomiska förhållanden, vårdutnyttjande, sjuklighet och dödlighet - Vad kännetecknar länets sjukvårdsområden?, december 1995
- Nr 92 Granvik, M, Blev grund- och gymnasieskolorna rök- och snusfria?, februari 1996
- Nr 99 Fritzell, P och Granvik, M, 1996 års befolkningsenkät - resultatredovisning: Personer med värk i länd- och korsryggen, april 1997
- Nr 112 Granvik, M, Hur gick det? – En uppföljning av landstinget Dalarnas hälsopolitiska målsättningar för år 2000, december 2000.
- Nr 117 Granvik, M, Befolkningsenkäten vårvintern 2000: Kompletterande resultatredovisning med fokus på "frånvaro från arbetet på grund av egen sjukdom" och "långtidssjukskrivna (minst 90 dagar)", juli 2001.
- Nr 120 Granvik, M, Befolkningsenkäten vårvintern 2000: Kompletterande resultatredovisning avseende dalfolkets rapportering av "utbrändhet", december 2001.
- Nr 122 Granvik, M och Hallberg, H, Hinner inte? Orkar inte?" – Allmänläkares uppfattningar om "förebyggande" och psykosocial problematik, augusti 2002.
- Nr 128 Granvik, M, Kommer levnadsvanor och social situation upp till diskussion då befolkningen besöker hälso- och sjukvården för att få hjälp med sina hälsoproblem?, januari 2005.
- Nr 132 Granvik, M, Ungdomsenkäten höstterminen 2004, april 2005
- Nr 134 Granvik, M, Patientenkäter och befolkningsenkäter som instrument för att mäta primärvårdens sätt att fungera, augusti 2005
- Nr 136 Granvik, M, Vårdbarometern – Resultat för åren 2003- 2005, december 2005
- Nr 138 Granvik, M, 2006 års postenkätundersökning – Beskrivning av metod och material och resultatredovisning med fokus på befolkningens uppfattningar om väntetiderna inom Landstinget Dalarnas hälso- och sjukvård och tillgodoseendet av de upplevda vårdbehoven, oktober 2006
- Nr 139 Granvik, M, 2006 års postenkätundersökning – Resultatredovisning med fokus på sjukvårdsrådgivning per telefon och vårdcentralernas telefon-tillgänglighet, november 2006.

- Nr 140 Granvik, M och Sandberg, B-M, 2006 års postenkätundersökning – Serviceprofiler för Landstinget Dalarnas vårdcentraler mm., november 2006.
- Nr 141 Granvik, M, 2006 års postenkätundersökning – Resultatredovisning med fokus på bemötandet vid vårdcentralerna och förtroendet för hälso- och sjukvården, januari 2007.
- Nr 142 Granvik, M, 2006 års postenkätundersökning – Resultatredovisning med fokus på hälsotillstånd och levnadsvanor, februari 2007.
- Nr 143 Granvik, M, 2006 års postenkätundersökning – Kompletterande resultatredovisning med fokus befolkningens levnadsvanor ur hälsofrämjande och förebyggande perspektiv, april 2007.
- Nr 144 Granvik, M, 2006 års postenkätundersökning – Resultatredovisning med fokus på personer som på "sin" vårdcentral nekats sjukskrivning eller remiss till specialist och på personer som avstått från att kontakta "sin" vårdcentral trots ett upplevt kontaktbehov, juli 2007.
- Nr 145 Granvik, M, 2007 års äldreenkät, september 2007.
- Nr 147 Granvik, M, Föredragning i landstingsstyrelsen 5 november 2007 – Overheadbilder, november 2007.
- Nr 148 Granvik, M, 2006 års postenkätundersökning – Kompletterande resultatredovisning med fokus på 20-64-åringars läkemedelsanvändning, november 2007.
- Nr 151 Granvik, M. Hälsosamt och ohälsosamt levnadssätt och "hälsosammanbrott", januari 2008.
- Nr 152 Granvik, M, 2 237 besök på allmänläkarmottagningarna vid fyra vårdcentraler i Dalarna, september 2008.
- Nr 153 Granvik, M, Allmänläkares erfarenheter av att arbeta med en väntrumsenkät som arbetsinstrument, september 2008.
- Nr 158 Granvik, M, Nationella befolkningsenkäten – Resultat 2008 och tillbakablickar mot åren 2004-2005, december 2008.
- Nr 159 Granvik, M, Föredragning i landstingsstyrelsen 15 december 2008, december 2008.
- Nr 160 Granvik, M, Dala-primärvårdens patientenkät, februari 2009
- Nr 161 Granvik M. 2008 års ungdomsenkät – Niondeklassares rök- och snusvanor, januari 2009.
- Nr 162 Granvik M. Niondeklassares rapportering av orsaker till besvärssupplevelser och villkor för välmående, februari 2009.
- Nr 163 Granvik, M, Hälsa och levnadsvanor bland niondeklassare i Dalarna höstterminen 2008, mars 2009.

FÖRTECKNING ÖVER ARTIKLAR MM FRÅN LANDSTINGSKANSLIETS (HUVUDKONTORETS) EPIDEMIOLOGISKA UTREDNINGSBETE

Granvik, M och Lindbom, G, Utveckling av hälsopolitisk verksamhet i Kopparbergs läns landsting, Sjukhuset, nr 2, s 68-70, 1982

Bolin, H och Granvik, M, Att utreda och förebygga sjukdomar och skador - erfarenheter från Kopparberg, SFAM-Nytt, nr 6, s 206-210, 1982

Bolin, H och Granvik, M, Dödlighet i cerebrovasculära sjukdomar hos kvinnor i Älvdalens kommun, Allmänmedicin, nr 3, s 125-130, 1984

Granvik, M och Hallberg, H, För-tidigt-döda-män i Borlänge kommun, Allmänmedicin, nr 4, s 181-186, 1985

Granvik, M, Lundström, N och Nordbäck, B, Besök på en distriktsläkarmottagning i Dalarnas glesbygd, Allmänmedicin, nr 1, s 30-33, 1986

Granvik, M, Kommunprofiler - till vad nytta?, Allmänmedicin, nr 2, s 59-61, 1986

Granvik, M, Jerdén, L, Hjort, H, Näs-Persson, C och Öyen, B, Hälsoundersökning av medelålders män i Falun, Allmänmedicin, nr 5, s 229-231, 1986

Granvik, M, Karakterisering av patienter med många läkarkonsultationer ("storkonsumenterna") vid en vårdcentral i glesbygd med hjälp av AID-analys, Utkast till artikel, augusti 1986

Granvik, M, Att vilja men inte kunna planera behovsbaserat eller att kunna men inte vilja?, Socialmedicinsk tidskrift, nr 5-6, s 234-242, 1990

Granvik, M, Sandberg, B-M, Friberg, L, Lind, B, Nilsson, B, Låga halter av bly och kadmium i blod hos skolbarn i såväl tätbygds- som glesbygdsområden i Dalarna, Läkartidningen, Vol 85, nr 5, s 320-322, 1988

Granvik, M, Rökning bland skolbarn visar sig i förhöjda tungmetallhalter i blodet, Vårt landsting, Kopparbergs läns landsting, nr 1, s 11, 1988

Granvik, M, Jäverfalk, T och Wahlberg, S-E, Särskild hälsoundersökning av personer bosatta i vissa försurningsdrabbade områden i Dalarna, Projektplan, 1988-07-06

Granvik, M och Nilsson, L, Rökruta bara på två av grundskolorna, Debattartikel, Dala-Demokraten, 1993-02-17

Granvik, M, Länets äldre nöjda med sjukvården, men, Debattartikel, Nya Ludvika Tidning, 1993-11-17

Granvik, M och v Schultz, M, Effekten av kostinformation för bättre blodfettvärden minskade på sikt, AllmänMedicin, nr 1, s 33-34, 1995

Granvik, M, Felaktig uppfattning om Dalarnas sjukvård, Debattartikel, Falu-Kuriren, 1995-01-14

Granvik, M, "Läkares råd om rökstopp" – en potential i folkhälsoarbetet?, AllmänMedicin, nr 2, s 109-111, 1996

Granvik, M, För dyrt att söka sjukvård?; Läkartidningen, Vol 95, nr 5, s 364-365, 1998

Granvik, M, "För dyrt att söka sjukvård!" – inte alltid enbart en fråga om brist på pengar, AllmänMedicin, nr 1, s 17-19, 1998

Granvik, M, Sysselsättning, ekonomiska svårigheter och ohälsa i Dalarna, Socialmedicinsk tidskrift, nr 6, s 273-279, 1998

Granvik, M och Nilsson, L, 15-åringars rökvanor i Dalarna, Hälsa & Miljö i Skolan, nr 3/Läsåret 1998-99, s 18-19, Förlagshuset Gothia, Göteborg 1998.

Granvik, M och Melander, A, Utreds alkohol- och motionsvanor vid oro, ångest och sömnsvårigheter? Medikament, nr 3, s 83-85, 1999.

Granvik, M, Har "det förebyggande" fått vad det förtjänar?, AllmänMedicin, nr 3, s 176-180, 2002.

Granvik, M, Hallberg, H, När tiden inte räcker till, AllmänMedicin, nr 6, s 332-9, 2002.

Granvik, M och Hallberg, H. Marianne, 40 år, en fiktiv patient med symtom på utbrändhet - Allmänläkarna sjukskrev, men kom inte dialogen med patienten i skymundan?, Läkartidningen, Vol 100, nr 12, s 1036-41, 2003.

Granvik, M, Få psykologiska effekter i Dalarna av Irakkriget, Medikament, nr 3, s 50-51, 2004.

Granvik, M, Paperin, A. Hälso- och sjukvården är på rätt väg i Dalarna. Dalarnas Tidningar (Falun-Kuriren m fl). 2006-11-14.

Granvik, M, Paperin, A. Måste lokalpressen alltid ha "svarta rubriker" om Landstinget Dalarna? www.ltdalarna.se/upload/5951/debattartikel.pdf.

Granvik, M, Paperin, A. Orättvis rangordning i Öppna jämförelser. Dagens Medicin, nr 45/2007 (s 35).

Granvik, M, Paperin, A. Platt fall för SKL:s Öppna jämförelser. Dagens Medicin, nr 48/2007 (s 43).

Granvik, M. Reflektioner kring patienters rapportering av rök-, alkohol- och motionsvanor i en väntrumsenkät, AllmänMedicin, nr 6, s 5-7, 2008.

Granvik, M, Paperin, A. Vilseledande slutsatser sprids – dags att ge "Öppna jämförelser" rött ljus, Dagens Medicin, nr 1-3/2009 (s 30).

Granvik, M. Nya perspektiv på frågan om "det förebyggande" fått vad det förtjänar, AllmänMedicin, nr 2, s x-x, 2009.

Utredningsrapporterna på nätet:

- 1) www.ltdalarna.se
- 2) Välj "Vård och hälsa"!
- 3) Välj "Utredningsrapporter" under rubriken "För professionen"!
- 4) Välj "Verksamhetsuppföljning" alt "Folkhälsouppföljning" under "Utredningsrapporter"! (alt "Arkivet")
- 5) Välj rapport nr XXX!